

HET EINDE VAN EEN HELD

De groote zaal van het grafelijk kasteel was prachtig versierd en spreidde al de rijkdommen ten toon, waarop slechts graven en vorsten konden bogen. De tafels waren overladen met de kostbaarste gerechten. Goud en zilver schitterden en fonkelden ten allen kanten. De voornaamste burgers van Brugge, het gevolg der gravin en de aanvoerders der Witkappen vulden deze heerlijke zaal. De eerstgenoemden verschenen in prachtige kleederen van zijde en andere kostbare stoffen, met paarden en juweelen geborduurd en omzet; de laatsten waren nog gedeeltelijk gewapend, een feit dat maar al te duidelijk te kennen gaf, dat zij niet al te gerust aan tafel gingen. De gravin trad de zaal binnen, gekleed in een fluweelen gewaad met hermelijn omboord, en schitterend van juweelen. Binnentredende boog zij voor al de aanwezigen, en zette zich onder een troonhemel aan het boveneinde der tafel neder.

Met voordacht had zij de aanvoerders der Witkappen in hare nabijheid laten plaatsen, met uitzondering van Jan Yoens, die op haar uitdrukkelijk verlangen recht over haar aan het benedeneinde der tafel was gezeten. Livia zat naast de gravin.

Eenieder aan tafel werd door Margaretha van Artois op zijne beurt met een bewijs van hare attentie vereerd. In het bijzonder zette ze de hoofden der Witkappen bij herhaling aan, om toch van een schotel te proeven, die als het lekkerste doorging wat ooit een fijnproeversmond had gesmaakt. Deze bestond in een gebraden pauw, waar alle vederen en de staart weder waren aangezet, en die zich dus in de kleuren zijner natuurlijke pracht en daarenboven met een gouden keten omhangen

vertoonde. Livia werd ook uitgenoodigd om van dit eeregerecht te proeven, doch ze weigerde. Het meisje zag zwaarmoedig voor zich ; een angstig gevoel schroefde hare keel dicht, zij kon bijna geen enkel woord spreken.

Jan Yoens, die de gravin kende als een trotsche en verwaande vrouw, was zeer verwonderd haar ditmaal zoo innemend te zien.

Toen trad Gilbert Matheïssen binnen en wisselde een blik van verstandhouding met de gravin. Hij naderde haar en fluisterde haar ongemerkt in het oor :

— De zaak is in orde.

De gravin knikte. Een duivelsche glimlach speelde om haar lippen. Intusschen hadden eenige personen de zaal verlaten. Gilbert, die aan de rechterhand der gravin was gezeten, werd door haar luid aangesproken.

— Waar zijn burgemeester Gijsberts en onze zeer geachte gast Pieter van den Bosch ?

— Genadige vrouw, zei Gilbert, de door uw edelheid genoemde personen zullen een werkzaam deel nemen, hetzij in de maskerade, hetzij in het geestelijk tooneelspel.

— Zijn zij daarom afwezig ?

— Ja, mevrouw, zij zijn thans druk met hunne voorbereidselen bezig, en zullen weldra gezamenlijk binnenkomen en hunne spelen en kluchten vertoonen.

Juist werden aan het einde der zaal de deuren geopend en uit het ander vertrek klonken de tonen der muziek de gasten tegen. Zes gemaskeerde mannen, in harige kleederen gehuld en geheel met klimoptakken omhangen, kwamen dansend de zaal binnen, voorafgegaan door de minnezangers. Daarop verscheen de dikke burgemeester, die Adam, den vader der menschen, moest voorstellen. Hij was gekleed in zijn staatsie-gewaad, waaraan kransen van vijgenbladeren gehecht waren. Zijn vrouw, welke voor Eva speelde, volgde hem. Achter haar schudde Pieter van den Bosch, die den duivel voorstelde, zijn staart en toonde zijn gespleten hoeven op een wijze, die blijken liet, dat hij in zijne rol geheel en al tehuis was. Verscheidene personen volgden de groep in gewone kleedij, doch met een masker voor het gezicht en een paar ontzaglijke vleugels aan hun schouders ; ze moesten engelen verbeelden.

De vertooning begon met een soort van koor, hetwelk in verzen het onderwerp van het stuk verklaarde, en begeleid werd door een minnezanger, die op de fluit blies. Nu trad Adam naar voor en opende het eerste bedrijf met eene alleenspraak.

Na het avondmaal had Livia zich een weinig van de overigen afgezonderd. Zwaarmoedig en het hoofd vol zwarte gedachten zat zij aan een venster in de duisternis te turen. Een gemaskeerde engel riep haar op zachten toon.

Zij schrok en riep verrast :

— Genadige hemel ! Dat is de stem van...

— Stil, stil ! zei de vermomde. Het doet er niet toe, wie ik ben. Ik ben hedenavond slechts een beschermengel om over uw veiligheid te waken. Gij en uw vader verkeerden in gevaar. Tracht uw vader van dezen maaltijd te verwijderen, doch wees voorzichtig, wacht de gunstige gelegenheid af, want men houdt u in het oog. Meer weet ik niet. De gravin kijkt naar hier, ik moet weg. Moge de hemel u beschermen !

De gemaskerde verwijderde zich. Hij plaatste zich in de nis van een ander venster zoodat hij van daar heel de zaal kon gadeslaan. Op dit oogenblik hoorde men de stem van Simon Bette, die boven de andere uit klonk.

— Wanneer gij het veroorlooft, edele vrouw, stel ik voor, uit een gemeenschappelijken beker te drinken, op de gezondheid van den dapperen graaf van Vlaanderen.

— Gij zijt hoffelijk en trouw, zei de gravin. Gilbert, gij zult den beker rondbrengen. Komaan, Gilbert, schenk den besten wijn in !

Gilbert Matheïssen begaf zich naar eene andere tafel, welke aan het boveneinde der zaal stond en schonk wijn in twee groote gouden bekens. Hierop stond hij een oogenblik stil en opende een doos met specerijen, als het ware om den wijn te kruiden.

— Wil ik u helpen, Gilbert ? vroeg de onbekende die Livia had aangesproken en ongemerkt de schenktafel was genaderd.

— Neen, antwoordde deze kortaf, ik kan uw hulp best missen.

— Ik zal u dan helpen om de bekens rond te geven en dezen beker aan de gravin geven.

— Neen, neen, zei Gilbert haastig, zet dien beker weder neer. Maar wie zijt gij toch, dat gij u wilt mengen in zaken die u niet aangaan ?

— Wie ik ben, Gilbert, doet weinig ter zake, antwoordde de gemaskerde, vooral nu gij mijne diensten niet noodig hebt.

— De gravin heeft mij gelast de bekens rond te geven, en ik moet haar bevelen stipt naleven.

De onbekende verwijderde zich en ging weder in de opening van het venster staan.

Gilbert Matheïssen naderde den troonhemel, knielde voor de gravin neer en bood haar den beker aan. Zij hield hem een oogenblik in de hand, strekte die uit, en dronk een weinig van den wijn, na eerst den naam van den graaf te hebben genoemd. Daarop gaf zij den beker terug aan Gilbert Matheïssen, die dezen aan Simon Bette en aan al de personen aanbod, die in de nabijheid der gravin zaten. Gilbert trad daarna op Jan Yoens toe ; doch hij scheen zich te bedenken, keerde zich om en ging naar de schenktafel, terwijl hij overluide sprak :

— De beker is bijna ledig, onze gast moet met een volle maat vereerd worden, om op de gezondheid van den graaf te drinken.

Daarop schonk hij den beker tot den rand vol. De onbekende, die Gilbert in het oog hield, zag hoe hij snel de bekens verwisselde, den

pas volgeschonken op de tafel liet staan en den anderen opnam. Gilbert ging regelrecht naar Jan Yoens.

De vermoemde volgde Gilbert op den voet en vóór deze den beker aan den leider der Witkappen kon overhandigen, vroeg hij :

— Gilbert, laat mij eerst drinken.

Gilbert stiet de onbekende achteruit. Op hetzelfde oogenblik bood hij Jan Yoens den beker aan, den gemaskerden engel toesnauwend :

— Al waart gij den aartsengel Gabriël in persoon, nog zoudt gij niet vóór een der gasten bediend worden.

Terwijl Gilbert deze woorden sprak, ging de beker in de hoogte, reikte de lippen en langzaam dronk Jan Yoens van het noodlottig vocht. Daarop ging hij weder zitten.

Terwijl dit alles voorviel, waren eenige wilde mannen al dansend, vlak voor Livia, dwars door de zaal gerend, zoodat ze niet had opgemerkt hoe de gemaskerde was opgetreden en haar vader toch uit den beker had gedronken.

— En nu, zei Gilbert Matheüssen, terwijl hij Livia naderde, zal de schoone dochter van Jan Yoens gewis niet weigeren op het heil van den graaf van Vlaanderen te drinken.

— Zeker niet, zei Livia.

Zij strekte haar hand uit om den beker te vatten. Zij zag naar Gilbert Matheüssen op en zijn brandende koortsachtige blik trof haar zoodanig, dat zij slechts aarzelend den beker uit zijn hand durfde aannemen. Nu keek Livia naar de gravin, die onbeweeglijk als een standbeeld, de oogen op haar had gevestigd, ofschoon zij in schijn naar een gesprek van Simon Bette luisterde. Livia hief den beker op en bracht hem aan de lippen. Plotseling trad de onbekende op haar toe en liep tegen haar aan, zoodat de wijn over hare kleederen spatte. Op angstigen toon fluisterde hij haar deze woorden toe :

— Drink niet, in 's hemels naam, drink niet !

De waarschuwing kwam haar eensklaps weer voor den geest. Zij beefde terwijl zij den beker aan de lippen bracht en deed alsof zij dronk. Doch geen druppel bevochtigde haar lippen. Toen zij den beker teruggaf aan Gilbert Matheüssen, trof haar de bleekheid van den schurk. Hij hield zijn blikken strak op den grond gevestigd, groette en verwijderde zich met wankelende schreden. Livia zocht angstig haar vader en ging naar hem toe.

— Lieve dochter, zegde Yoens, wat scheelt u ?

— Laat ons gaan, vader, laat ons gaan.

— Maar kind, gij zult de aandacht der gasten op ons trekken.

— Het is hier niet veilig voor ons, vader.

Jan Yoens wilde opstaan, maar viel dadelijk op zijn stoel terug.

— Ik weet niet wat mij scheelt, maar ik voel mij zonderling benauwd, sprak hij ; mijn hoofd is zoo zwaar.

Het angstzweet parelde op het gelaat van Livia.

— Vader, kom, zeg dat gij ziek zijt, dat zal uwe verontschuldiging zijn ; zeg dat gij even de zaal verlaat.

— Ziek, kind. Ik voel mij inderdaad zeer ziek. Mijn hoofd draait... het brandt... het gloeit daarbinnen... Livia !... Livia !...

— Genadige hemel, wat ziet gij bleek, vader ! Laat ons dadelijk vertrekken.

Livia wenkte een bediende.

— Zeg aan de gravin van Artois, dat mijn vader plotseling ongesteld is geworden ; het is hem dus onmogelijk van haar afscheid te komen nemen.

De bediende boog, terwijl een veel beteekenende glimlach om zijne lippen speelde.

— Te veel van den wijn geproefd ! mompelde hij.

Aan den arm van zijn dochter verliet Jan Yoens wankelend de feestzaal. Livia bracht hem naar de woning waar hij met verscheidene hoofdmannen zijn intrek had genomen. Onderweg bemerkte het meisje dat haar vader slechts moeizaam kon adem halen. Een doodelijke onrust drukte haar gemoed, en niet langer haar angst kunnende bedwingen, vroeg zij :

— Vader, hebt gij uit den beker gedronken dien Gilbert Matheüs-
sen u heeft aangeboden ?

— Ja, stamelde Jan Yoens, ja, dat deed ik.

Hij keek zijne dochter verwonderd aan.

— Maar, vroeg hij ongerust, waarom stelt gij mij die vraag ?

Ik werd gewaarschuwd niet te drinken, antwoordde zij.

— God zij dank ! lispelde hij.

De lijkkleur die zijn gelaat bedekte, werd nog valer en hij vervolgde zwijgend zijn weg. Een vreeselijk vermoeden had in zijn brein wortel geschoten. Zou het waar zijn ? Hoe had hij daaraan zoo lang kunnen twifelen ? Waren de gravin en Gilbert Matheüs-
sen niet plots veranderd, van hevige vijanden ineens schijnbare vrienden geworden ?

Vader en dochter bereikten weldra de woning. Livia riep onmiddellijk de hulp der bedienden in om haar vader naar zijne kamer te brengen. Nauwelijks was hij binnengetreden of hij uitte een luide gil en viel als een steen op den grond. Het gejammer van het ongelukkige meisje bracht spoedig al de menschen uit het huis bijeen en er heerschte groote verwarring. Jan Yoens werd te bed gelegd en een geneesheer werd dadelijk ontboden. Livia liet ook de vrienden van haar vader in het paleis verwittigen en verzocht Pieter van den Bosch en Simon Bette onmiddellijk te komen. De geneesheer verklaarde terstond dat hij niets vermocht om het leven van den lijder te redden, maar hij hoopte in staat te zijn, zijn doodstrijd eenigszins te verlichten.

Jan Yoens was buiten kennis. Zijn brekend oog, zijne verstijfde ledematen, zijn koude en klamme handen toonden ten duidelijkste aan dat zijn laatste uur nabij was. Eensklaps richtte hij zich op. Hij sprak

duidelijk maar zwak, en verlangde dat ieder behalve Simon Bette, Pieter van den Bosch en zijne dochter de kamer zou verlaten.

— Gij waart altoos braaf, goed en rein, mijn kind, lispelde hij ;
gij hadt recht op meer waakzaamheid en toewijding mijnentwege.

— Vader, vader, nooit bekende ik het u, doch thans mag ik het u niet langer verzwijgen. Ach, vader, ik bezweer u, vergeef uw kind ; dierbare vader, ik bemin een jongeling die mij beloofde u mijne hand te vragen. Ik heb mijn leven geschonken aan iemand, die dezen nacht onder de vermooring van een engel, mij het leven heeft gered, door mij bijtijds te waarschuwen voor dien noodlottigen drank, die de oorzaak is van uw dood.

Wijder spalkte de vader zijn oogen open.

— Zijn naam ? stamelde hij.

— Hendrik van Cassel !

— Hendrik van Cassel ! zuchtte de vader en viel in de kussens terug.

Een krampachtige rilling schokte zijn lichaam, hij wilde spreken maar zijn stem stakte in zijn keel ; hij kon geen woorden uiten, maar zijne oogen zeiden genoeg waaraan hij leed. Met inspanning van zijn laatste krachten richtte hij zich weder op, nam de handen zijner dochter in de zijne en sprak :

— Livia, dierbaar kind, hoor, 't is de laatste wensch van uw vader, ik zeg u, doch... trouw nooit met een vijand van uw volk. Heb Vlaanderen lief... het dierbare land dat, helaas, zoozeer vertrapt wordt... ik zeg u, kind.

De stervende wenkte Pieter van den Bosch en Simon Bette nader te treden. Hij sprak :

— Thans zal zij alleen op de wereld staan ; hebt medelijden met de arme wees.

Simon, die op zij van het bed stond, wilde spreken, doch zijn stem was onverstaanbaar, zoozeer was hij door smart overmand. Pieter van den Bosch omhelsde zijn vriend en snikte als een kind. Ook hij kon geen woord zeggen, doch zijne blikken verzekerden zijn trouwen vriend, dat hij op hem rekenen mocht voor 't heil van Livia. Eindelijk kon Simon Bette zijne smart bedwingen, hij nam de hand van zijn stervenden vriend in de zijne. Toen keerde hij zich plotseling tot Livia, vatte haar in zijne armen, en riep uit :

— Ik wil uw vader zijn, ik zal u beschermen, u beminnen, u koesteren als mijn eigen kind, in herinnering aan mijn duurbaarsten vriend.

Dit aandoenlijk tooneel verhelderde nog eenmaal het brekend oog van den stervenden vader, hij wist thans dat het meisje niet hulpeloos zou achterblijven. Toen zonk Jan Yoens, de groote man van Gent, op zijn legerstede neer, de nevel van den dood overfloerste zijne oogen, zijne handen tastten naar het beddelaken en werden plots bewegingloos... tot eindelijk stuiptrekkingen den doodstrijd verkondigden. 't Was alsof

ziel en lichaam met geweld van elkander werden gescheiden. Zijn lippen bewogen nogmaals en als een laatste gebed prevelde hij :

— Genade, o, God !... een groot zondaar... zegen mijn kind... red haar... Livia... geen Leliaart huwen... Vlaanderen liefhebben... Pieter... Pieter... Pieter... strijd voortzetten... hardnekkig... niet toegeven... niet buigen... mijn kind... Livia... Vlaanderen... Vlaanderen...

Nieuwe stuiptrekkingen misvormden zijn trekken, zijn laatsten strijd werd gestreden.

Simon Bette nam de schreiende maagd in zijne armen en verborg haar hoofd aan zijne borst, opdat zij niet langer getuige zou zijn van dit hartverscheurend tooneel.

Een diepe zucht welde op en Jan Yoens was niet meer.

Van Zoen en de Witte Kaproenen

Van Laeken

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

LODEWIJK VAN LAEKEN

JAN YOENS

EN DE WITTE KAPROENEN

Pentteekeningen van JAN WATERSCHOOT

NIEUWE, GEHEEL HERZIENE UITGAVE

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN

1943

geworpen had ik niet dit kind gehad. O, vloek, over u, vloek over u die mijn vleesch en bloed belaagdet en mijn kind, uws vaders kind de ellendigste folteringen deed ondergaan die ooit mensch verdragen kan. Sla toe, graaf van Vlaanderen, thans hebt gij de kans ertoe, want wee u, zoo gij dit oogenblik niet waarneemt, gij zult getroffen worden in al wat u heilig en duurbaar is.

— Laat ons van hier gaan, smeekte Livia, ik kan dit ijselijk tooneel niet langer uitstaan.

Zonder een woord te zeggen nam Walter van Enghien den vorst bij den arm, en leidde hem als een gebroken man weg.

De paarden stonden gereed. De kleine troep vertrok en in dien gedenkwaardigen nacht werd geen enkel woord tusschen de reizigers gesproken.

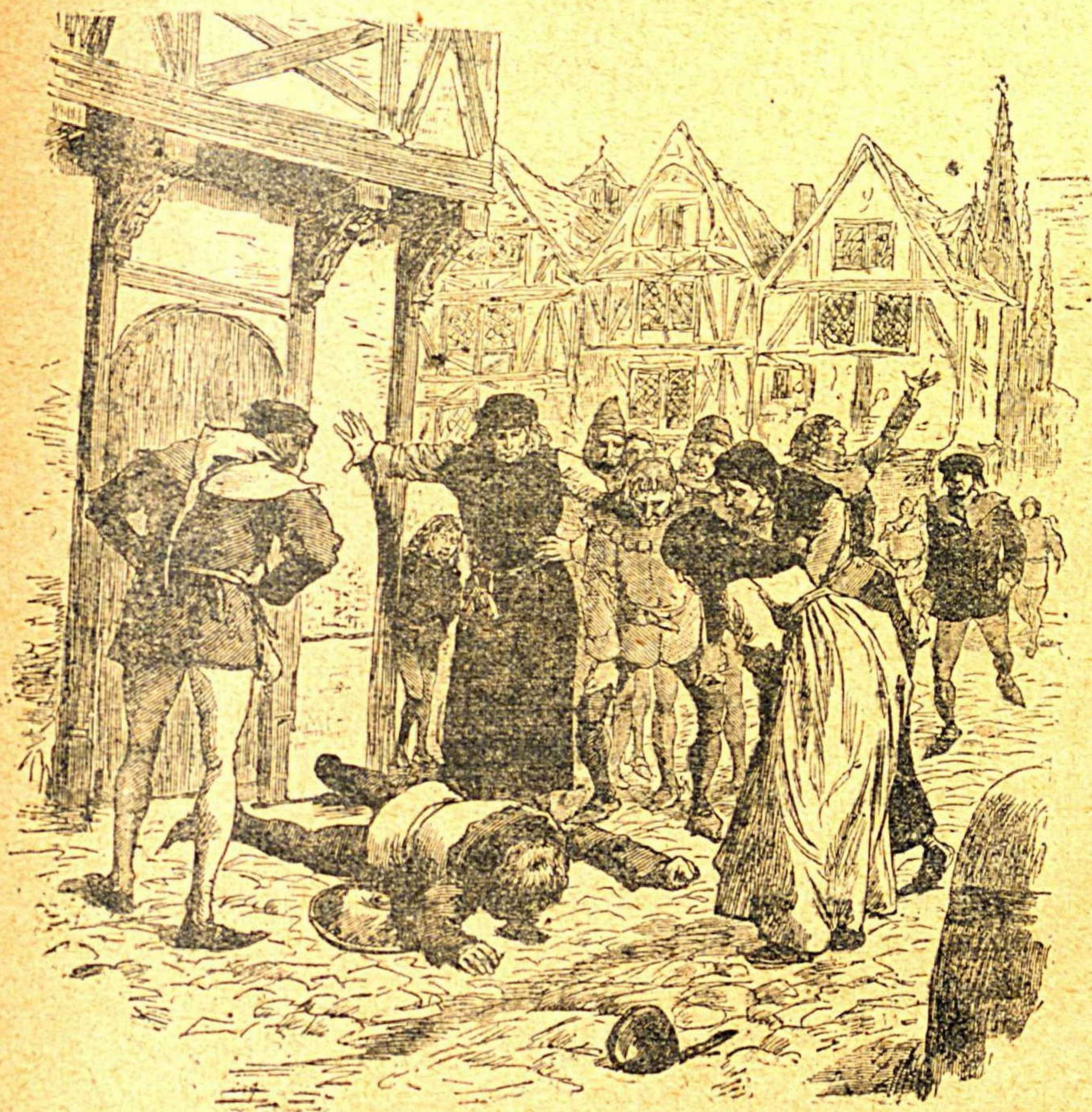
andere idialen bezat die hem het leven als iets heiligs konden doen aanschouwen?

Zoo had Joos gedacht, maar de arme jongen was mis.

In zijn schijnbaar ruw en onmeedoogend harte lag er iets wat zoo-vele menschen niet bezitten : de edelmoed, de grootheid.

In dit misvormd uiterlijk lag een gouden ziel en in den loop van dit verhaal heeft de lezer zelf dit reeds meermalen kunnen vaststellen.

Hij stapte met gebogen hoofd voort en instinktmatig geleidde hem

... hij lag daar, plat uitgestrekt, met open armen en beenen (blz. 614)

zijn stappen naar Brugge, naar de stad, getuige van zooveel heldenmoed, maar ook van zooveel lafheid.

Op de Groote Markt vond hij de troepen van Philips van Artevelde, uitgerust om op het eerste sein vooruit te rukken, terwijl het andere gedeelte van het leger onder 't bevel van Frans Ackerman de gildemannen die met den graaf hadden geheuld bevochten en vermoorden.

De Witte Kaproenen

Historische Roman

DOOR

LODEWIJK VAN LAEKEN

NATIONALE DRUKKERIJ
St-Willebrordsstraat, 57 Antwerpen.

1902.